

Nr 81.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anstånd med erläggande av ränta å statslån för järnvägsanläggning mellan Eksjö och Österbymo; given Stockholms slott den 23 februari 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att Eksjö—Österbymo järnvägsaktiebolag må — utan hinder av vad beträffande erläggande av anståndsrenta stadgas i de av riksdagen i skrivelse den 24 maj 1910 föreskrivna villkor och bestämmelser för beviljande av låneunderstöd till understödjande av nya, ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar — erhålla anstånd med erläggande av ränta å det för utförande av bolagets järnvägsanläggning från Eksjö till Österbymo den 31 januari 1913 beviljade statslån å 643,000 kronor i tre år från lyftningsdagarna, ehuru tiden för räntans erläggande därigenom kommer att sträcka sig utöver ett år från den dag, då järnvägen öppnats för allmän trafik.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde härefter:

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län med skrivelse den 23 mars 1916 överlämnad skrift har Eksjö—Österbymo järnvägsaktiebolag såsom innehavare av koncession å järnväg från Eksjö till Österbymo anhållit om anstånd med erläggande av ränta å ett bolaget beviljat statslån.

Innan jag närmare redogör för bolagets ansökan, anhåller jag få erinra om följande.

I skrivelse den 24 maj 1910 (nr 122) har riksdagen meddelat, att riksdagen till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljat och ställt till Kungl Maj:ts förfogande ett extra anslag av 7,500,000 kronor, att utgå under fem år från och med år 1912 med 1,500,000 kronor årligen, ävensom förklarar, att Kungl. Maj:t ägde att å detta anslag till under-

stödjande av nya, ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar anvisa av Kungl. Maj:t beviljade understödsbelopp att utgå i enlighet med särskilda, av riksdagen i skrivelsen närmare fastställda villkor och bestämmelser.

Genom resolution den 31 januari 1913 har Kungl. Maj:t sedermera för utförande av omförmälda järnvägsanläggning från Eksjö till Österbymo beviljat ett lån å 643,000 kronor, att av de medel, som av 1910 års riksdag ställts till Kungl. Maj:ts förfogande till låneunderstöd för enskilda järnvägar, utgå av 1916 års anslag.

För tillgodonjutande av den sålunda förunnade förmånen har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med de av 1910 års riksdag föreskrivna villkor och bestämmelser, stadgat bland annat, att anstånd med betalningen av den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöpte under en tid, omfattande högst tre år från lyftningsdagarna, men dock ej sträckande sig utöver ett år från den dag — i förevarande fall ursprungligen fastställd till den 1 juni 1914 och sedermera framflyttad till den 31 december 1915 — då järnvägen senast skulle vara färdig och öppnad för trafik, medgåves på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsrenta, genom fortsatt annuitetslikvid erlades till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts. Tillika stadgades, att Kungl. Maj:t ville framdeles meddela närmare bestämmelser om tiderna för lyftning av det beviljade låneunderstödet.

I detta sammanhang må omnämnas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 11 december 1914 beviljat bolaget ett lån ur handels- och sjöfartsfonden till belopp av 300,000 kronor, att till bolaget utlämnas i poster å jämna 10,000-tal kronor, i den mån arbetet å järnvägsanläggningen fortskrede, samt på villkor i övrigt, bland andra, att vad bolaget av lånet kunde hava uppburit skulle jämte ränta efter fem procent om året återgäldas, då det bolaget beviljade statslånet å 643,000 kronor bleve tillgängligt.

I sin till Kungl. Maj:t nu ingivna skrift har bolaget till en början meddelat, att bolagets järnväg nu vore färdigbyggd och den 17 december 1915 med behörigt tillstånd öppnats för allmän trafik. Bolaget har därför anhållit, att Kungl. Maj:t måtte förklara bolaget berättigat att hos riksgäldskontoret få lyfta två tredjedelar av det beviljade lånebeloppet. Till denna bolagets anhållan har Kungl. Maj:t förut denna dag under vissa villkor lämnat bifall.

I fråga om anstånd med betalande av ränta å statslånet har bolaget anfört:

Ansökning
av Eksjö—
Österbymo
järnvägs-
aktiebolag.

Då det beviljade låneunderstödet anvisats att utgå av 1916 års anslag, hade bolaget icke åtnjutit den stora förmånen att under byggnadstiden hava tillgång till de räntefria lånemedlen, utan måst dels hos handels- och sjöfartsfonden och dels hos enskilda penninginrättningar upplåna motsvarande belopp, varigenom bolaget tillskyndats betydande ränteutgifter. Då dessa icke varit beräknade i kostnadsförslaget, hade bolagets ekonomi därigenom avsevärt försämrats, varjämte styrelsen måst iklåda sig personlig ansvarighet för den sålunda uppkomna bristen. Skulle nu även tiden för räntefriheten begränsas till den 31 december 1916, skulle bolaget nästan helt och hållet gå miste om den stora lättnad, som ett dylikt medgivande avsåge att lämna.

Vidare vore att beakta den omständigheten, att en stor del av arbetet måst utföras under rådande abnorma konjunkturen, vilka avsevärt fördyrat detsamma, samtidigt som företaget varit av synnerlig betydelse för minskande av den genom förhållandena orsakade arbetsbristen. Under dessa omständigheter syntes det bolaget billigt, att bolaget beträffande räntefrihet å statslånet icke komme i ogynnsammare ställning än andra företag av enahanda beskaffenhet.

Under återopande av vad sålunda anförts har bolaget hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva bolaget ränteanstånd å statslånet i tre år från lyftningsdagarna.

Kungl. Maj:ts
fallnings-
havande i
Jönköpings
län.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län har i sin förenämnda skrivelse den 23 mars 1916 vitsordat, att, på grund av de genom världskriget uppkomna förhållanden, järnvägsbolagets ekonomi blivit mindre god. På grund härav och då de iråkade ekonomiska svårigheterna tillkommit utan bolagets eget förvållande ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande, att vissa billighetshänsyn kunde återopas för ett bifall till bolagets framställning om förlängning av den tid, under vilken bolaget finge åtnjuta anstånd med erläggande av ränta å statslånet.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.

I infortrat utlåtande i ärendet av den 3 maj 1916 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till en början huvudsakligen anført:

Styrelsen hade begärt och från bolaget erhållit vissa upplysningar beträffande bolagets lånetransaktioner m. m. Av de sålunda införskaffade upplysningarna inhämtades, att inbetalda aktiemedel och därå inflyttna räntor förbrukats redan den 8 februari 1915 och att bolaget från denna tid helt och hållet måst bedriva järnvägsarbetet med upplånade penningbelopp, varav 300,000 kronor lämnats från handels- och sjöfartsfonden enligt Kungl. Maj:ts medgivande den 11 december 1914. Räntorna å dessa lån med avdrag av ränteinkomster på aktiekapitalet hade för hela tiden intill statslånets bekommande beräknats belöpa sig till 32,187 kronor 18 öre.

Bolagets uppgift, att några ränteutgifter ej skulle vara beräknade i kostnadsförslaget för järnvägen, torde få anses oriktig, då de i kostnadsförslaget inginge i posten för oförutsedda utgifter med mera, beräknad till 15 procent av de specificerade byggnadskostnaderna. I den tablå, som av bolaget för järnvägs-

byggnaden uppgjorts och av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänts samt avsåge att visa, huru samtliga för anläggningen tillgängliga medel skulle på olika konton fördelas, upptoges också specificerat som räntor och kostnader för kapitalanskaffning 20,000 kronor. Det belopp, vartill räntorna för hela tiden intill statslånets bekommande antagits uppgå, eller 32,187 kronor 18 öre, komme således att högst betydligt överskrida nämnda beräknade summa 20,000 kronor.

Efter framhållande av att bolaget bort kunna vidtaga åtgärder för påskyndande av statslånets lyftande, yttrar styrelsen bland annat.

Frånsett huru härmed kan förhålla sig, hade emellertid bolaget, på grund av att arbetena å järnvägen påbörjats flera år före det bolaget kunde få lyfta statslånet och varigenom bolaget blivit tvunget upptaga enskilda lån, varå räntor måst erläggas, kommit i ogynnsammare ställning än andra järnvägsföretag, som tilldelats statslån, i det bolaget ej kunnat draga nytta av det ränteanstånd å tre år, som statslånevillkoren medgiva under byggnadstiden och ett år efter det banan öppnats för allmän trafik.

Då järnvägen dessutom utförts under synnerligen betungande yttre förhållanden och bolaget därjämte genom att hålla arbetet i gång i det omfång, som skett, berett en mängd folk sysselsättning under rådande svåra tider, ansåge styrelsen, att flera skäl talade för att bolaget borde beviljas några lättnader med räntornas erläggande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att Eksjö—Österbymo järnvägsaktiebolag finge erhålla anstånd med betalningen av den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöpte under en tid, omfattande högst tre år från lyftningsdagarna, på det sätt att denna ränta, benämnd anståndsränta, genom fortsatt annuitetslikvid erlades till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i ärendet inkommit med begärt yttrande den 18 maj 1916 och däri anført.

Riksgäldskontoret.

Fullmäktige ville erinra därom, att fullmäktige i ett den 15 april 1915 till Kungl. Maj:t avgivet yttrande över en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställd utredning med förslag i fråga om avsättning till allmänna järnväglånefonden m. m. — efter att utförligt hava visat, att de förmåner, som genom ifrågasvarande anstånd beredas låntagarna, måste anses vara för staten ganska betungande — bestämt uttalat sig mot varje utsträckning av anståndstiden.

I det nu föreliggande fallet syntes det emellertid fullmäktige, att omständigheterna vore sådana, att den ifrågasatta lättnaden i lånevillkoren skäligen borde kunna medgivas. Då bolagets järnväg enligt Kungl. Maj:ts föreskrift skulle vara färdig senast den 31 december 1915, under det att statslånet ej kunde bliva tillgängligt förrän efter 1916 års ingång, hade ifrågasvarande bolag obestridligen befunnit sig i en ogynnsammare ställning än flertalet andra statslåneunderstödda järnvägsaktiebolag.

Till följd av vad fullmäktige sålunda anfört förklarade fullmäktige sig icke hava något att erinra mot att bolaget komme i åtnjutande av den begärda lättnaden.

Departements-
chefen.

De vid beviljande av statslån till enskilda järnvägsanläggningar meddelade bestämmelser om anståndsränta torde närmast hava sin grund däri, att det ansetts olämpligt att betunga ett järnvägsbolag med erläggande av räntor under de år, då järnvägen är under byggnad. Då i förevarande fall det för utförande av ifrågavarande järnvägsanläggning mellan Eksjö och Österbymo år 1913 beviljade statslånet kunnat anvisas att utgå först från 1916 års anslag, har följden blivit, att bolaget, som det enligt Kungl. Maj:ts föreskrift ålegat att hava järnvägen öppnad för allmän trafik senast den 31 december 1915, helt avslutat arbetena å anläggningen, innan någon del av det beviljade lånebeloppet fått av bolaget lyftas. Den ogynnsamma ställning, vari bolaget på grund härav kommit, synes mig utgöra giltigt skäl för bifall till bolagets av myndigheterna tillstyrkta ansökan om ränteanstånd å statslånet i tre år från lyftningsdagarna. Jag vill ock i detta sammanhang påpeka den redan framhållna omständigheten, att järnvägen utförts under nu rådande betungande konjunkturen, vilket emellertid för det allmänna medfört den fördel, att anställning vid densamma kunnat beredas ett avsevärt antal arbetare under kristidens första period, då arbetslöshet i stor omfattning förekom.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Eksjö—Österbymo järnvägsaktiebolag må — utan hinder av vad beträffande erläggande av anstånds-ränta stadgas i de av riksdagen i skrivelse den 24 maj 1910 föreskrivna villkor och bestämmelser för beviljande av låneunderstöd till understödjande av nya, ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar — erhålla anstånd med erläggande av ränta å det för utförande av bolagets järnvägsanläggning från Eksjö till Österbymo den 31 januari 1913 beviljade statslån å 643,000 kronor i tre år från lyftningsdagarna, ehuru tiden för räntans erläggande därigenom kommer att sträcka sig utöver ett år från den dag, då järnvägen öppnats för allmän trafik.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlåtas.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.
